

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

Метод інтуїтивного відтворення мовлення в навчанні іноземної мови

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
студентка групи ПР-62
Нехаєнко Єлізавета
Володимирівна

Науковий керівник:
док. філол. наук, проф.
Таценко Наталія Віталіївна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ.....	5
1.1 Мовна та мовленнєва компетенція	5
1.2 Методи формування мовленнєвої компетенції	8
1.3 Метод інтуїтивного відтворення у викладанні іноземних мов	12
РОЗДІЛ 2 ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ІНТУЇТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ МОВЛЕННЯ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	16
2.1 Особливості організації навчального процесу	16
2.2 Труднощі у процесі реалізації методу.....	19
ВИСНОВКИ.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	24
ДОДАТКИ.....	28
Додаток А.....	28

ВСТУП

Сучасні методи викладання іноземних мов – безмежне поле для педагогічних досліджень. Особливо це стосується формування мовленнєвої компетенції, яке суттєво впливає на процес опанування мовою. Багата методологія, сформована унаслідок постійного пошуку найбільш раціонального шляху засвоєння норм мови, дозволяє проаналізувати головні тенденції розвитку в галузі викладання.

Ключове місце серед підходів до викладання іноземних мов займає методика інтуїтивного відтворення мовлення, яка відрізняється своєю прогресивністю та перспективністю відносно собі подібних. Формування основних засад та прийомів цього методу було здійснено ще в ХХ столітті. Серед першопрохідців цієї справи відзначились такі відомі дослідники як, Ф. Бацевич [2], А. Богуш [5], Й. Хамада [19], Р. Ладо [24], К. Тамаї [31], П. Ур [34], та інші.

Актуальність пропонованого дослідження полягає в його спрямованості на ретельний аналіз методу інтуїтивного відтворення мовлення як складової частини аудіолінгвальної методики викладання іноземних мов та виявленні його головних якісних аспектів, на які раніше не звертали уваги науковці.

Об'єктом дослідження є явище застосування методу інтуїтивного відтворення мовлення. **Предметом** дослідження є особливості його реалізації на уроках англійської мови.

Метою дослідження є розгляд та систематизація особливостей, характерних для методу інтуїтивного відтворення мовлення. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- 1) окреслити межі понять «мовна компетенція» та «мовленнєва компетенція»;
- 2) надати класифікацію методик формування мовленнєвої компетенції;

3) визначити контекстуальні умови застосування методу інтуїтивного відтворення мовлення,

4) встановити шляхи використання цього методу на заняттях англійської мови.

Для виконання поставлених завдань використовуються такі методи: критичний аналіз літературних джерел, вивчення досвіду роботи вчителів, наукове спостереження, пробне навчання, експеримент, дослідне навчання тощо.

Теоретична значущість визначається внеском до вивчення та переосмислення методу інтуїтивного відтворення мовлення в сучасній науковій літературі та поглиблення наявної інформації з даного питання.

Практична значущість полягає у можливості використовувати отримані результати у подальших педагогічних працях, а також на практичних заняттях та семінарах з цієї дисципліни.

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, у першому розділі три підрозділи, у другому – два, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 28 сторінок.

РОЗДІЛ 1

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

1.1 Мовна та мовленнєва компетенція

Сьогодні, у момент виникнення глобального освітнього середовища та зростання наукової та професійної мобільності, вивчення іноземних мов є невід'ємною частиною формування сучасної ефективної мовної особистості. Існують різні визначення цього терміна та перевага надається дефініції Ф. Бацевича «мовна особистість – індивід, який володіє сукупністю здатностей і характеристик, які зумовлюють створення й сприйняття ним текстів, що вирізняються рівнем структурно-мовної складності та глибиною й точністю відображення дійсності»[2]. Інакше кажучи, мовна особистість – це інтелектуальна сторона вивчення мови.

Виховання мовної особистості – це складний процес, який має на меті сформувати в індивіда низка суспільно корисних навичок [39] – насамперед толерантність та відкритість для нових форм досвіду, що й зумовлює його зацікавленість до вдосконалення та поглиблення власної бази знань як про рідну, так і про іноземну мову. Розвиток особистості у такому разі визначається ступенем її мовної компетентності. «Великий тлумачний словник сучасної української мови» визначає компетентність як «властивість із значенням компетентний», що означає той, «який має достатні знання в якій-небудь галузі: який із чим-небудь добре обізнаний», водночас процес здобуття компетентності передбачає формування певної компетенції – «доброї обізнаність із чим-небудь» [35, с.443]. Інакше кажучи компетенція – це рівень володіння певною галуззю знань, а також, за визначенням О. Іванової, «сукупність взаємопов'язаних умінь, навичок та ставлень пов'язаних з предметом учіння, що дозволяє виконувати цілеспрямовані та результативні дії з ним» [8].

Мова – явище неоднорідне, у ній доволі просто можна виокремити окремі елементи або ж компетенції, що спричинило існування безлічі теорій, які базуються на класифікації її компонентів. Навіть у XXI столітті серед учених не припиняються дискусії відносно того, скільки і які компетентності існують у межах цієї галузі знання. Наприклад, за С. Караманом [10] у мові існує чотири типи компетентності:

- 1) мовна;
- 2) мовленнєва;
- 3) соціокультурна;
- 4) функціонально-комунікативна.

Пізніше З. Бакум [1] у своїй монографії пропонує розрізнити три типи компетенції:

- 1) мовну;
- 2) мовленнєву;
- 3) комунікативну.

Незважаючи на лаконічність, друга класифікація є більш вдалою, адже не лише охоплює всі невід’ємні компоненти мови як явища, але й не перевантажує саму структуру. З таких міркувань у цьому дослідженні ми послуговувалися класифікацією З. Бакум.

Термін «мовна компетенція» або “linguistic competence” уперше було застосовано Н. Хомським у його книзі “New Horizons in the Study of Language and Mind” [17], де він описує це явище як протилежне до мовного використання, а також «як ідеальне знання мовця-слухача про свою мову». Дещо пізніше у своїх працях А. Богуш зазначає, що: «Мовна компетенція – це інтегративне явище, що охоплює цілу низку соціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок задля успішного здійснення діяльності в конкретних умовах спілкування» [3, с.87]. Ця дефініція найкращим чином розкриває складність та багатогранність явища мовної компетенції, яке є одним із ключових у процесі становлення виду Homo Sapiens, адже сприйняття та відтворення семантичних одиниць дало змогу

створити широке поле соціальних інтеракцій, що й стало потужним поштовхом для прогресу, результати якого ми пожинаємо зараз. Та все ж вона допускає деяку розмитість поняття, тому ми віддаємо перевагу визначенню С. Карамана, який визначає мовну компетенцію як «обізнаність із мовою, знання мовних одиниць, їхніх виражальних можливостей; володіння мовними вміннями й навичками» [8, с. 192]. Інакше кажучи, мовна компетенція – це знання структури мови.

Оскільки мова і мовлення є різними аспектами існування одного суспільного явища, то доречно зауважити, що й мовна та мовленнєва компетенції пов'язані між собою як загальне і конкретне, проте це не означає тотожність цих термінів.

Риторика та психолінгвістика – науки, існування яких стало можливим завдяки мовленнєвій компетенції, саме тому вона стала таким популярним об'єктом досліджень учених-лінгводидактиків. Наприклад, М. Пентилюк розглядає мовленнєву компетенцію як «діяльність людини, спрямовану на розуміння або створення тексту (усного або писемного), що здійснюється в процесі мовленнєвої діяльності» [12, с. 83]. А. Богуш [4] доповнює, що володіння цією компетенцією також відповідає за доречне користування мовою в різноманітних ситуаціях, а також застосування не лише мовних, а й позамовних семантичних елементів спілкування. «Великий тлумачний словник сучасної української мови» містить таку дефініцію: «Мовленнєва компетенція – це вміння говорити, слухати, читати, писати, тобто вміння, пов'язані з мовленнєвою діяльністю, з побудовою діалогічних і монологічних висловлювань у конкретній ситуації, відповідно до рівнів мовної компетенції учасників спілкування» [36, с. 682].

Отже, мовна та мовленнєва компетенції – це взаємопов'язані явища, які об'єднує головний об'єкт їх пізнання – мова. Мовна компетенція – це знання та розуміння застосування мовних одиниць, розуміння контексту їх використання. Мовленнєва компетенція – це вміння застосовувати на практиці елементи мовної компетенції у процесі говоріння, письма, читання та слухання.

1.2 Методи формування мовленнєвої компетенції

Педагогічна діяльність за природою свого спрямування поділяється на два види:

- 1) фундаментальний (теоретичний);
- 2) прикладний (дидактичний).

Уперше таку різнорідність всередині педагогічної науки помітив К. Ушинський [14]. Фундаментальний рівень педагогічної діяльності спирається на сформовану педагогічну традицію, багату наукову базу, досвід та досягнення суміжних наук, а також дані зібрані безпосередньо в процесі практики. На цьому рівні формуються основні актуальні педагогічні принципи та рекомендації.

Прикладний або практичний рівень також часто називають методичним, адже він безпосередньо пов'язаний із втіленням у життя конкретних педагогічних методик. У цій роботі нас перш за все цікавить визначення методики в аспекті викладання іноземних мов, у такому разі методика – це комплексне поняття, яке існує в трьох різних вимірах:

1) як упорядкована система практичних засобів та форм визначення мети навчання іноземних мов, організації процесу їх викладання, а також створення та застосування конкретних засобів навчання;

2) як практично-теоретична дисципліна, спрямована на формування відповідної компетенції у викладачів іноземних мов;

3) як галузь педагогічної науки, що досліджує як викладання іноземних мов взагалі, так і методики викладання застосовувані в процесі навчання якійсь певній мові.

«Метод» – слово грецького походження, що означає «шлях до мети». Говорячи про методи в педагогіці, Г. Ващенко зазначає, що вони «визначають головну техніку навчального процесу», а також «стосуються до безпосередньої роботи вчителя з учнями над розв'язанням дидактичного матеріалу» [7, с. 104].

Інакше кажучи, метод – це сукупність дій в процесі навчання, спрямованих на досягнення певної навчальної мети та вирішення методичних питань.

Методи викладання іноземної мови доволі різноманітні – існує безліч їхніх класифікацій згідно з головними їх характеристиками, наприклад вони поділяються на перекладні й неперекладні за принципом визначення ролі, яку відіграє рідна мова в процесі навчання. У назві методу зазвичай зазначається на формування якої компетенції він спрямований, а також через яку сигнальну систему надходить нова інформація, зв'язок засвоєння її з процесами в психіці учня. Існує ціла низка відомих в педагогіці методів викладання іноземних мов, які набули світового визнання та названі на честь своїх авторів, наприклад: методи Палмера, Уеста, Гуена etc. Також за направленістю методи поділяються на методи навчання та методи викладання. У цій роботі нас цікавлять саме останні.

Формування мовленнєвої компетентності учня є чи не найважливішим завданням учителя іноземної мови, адже це дає можливість навчитися висловлювати власну думку як в усному так і писемному вигляді, що й робить людину мовною особистістю.

Мовлення – поняття комплексне, так само і мовленнєва компетенція, що дозволяє нам говорити про цілу її систему з окремими компонентами, тож формування цієї компетенції слід розглядати в комплексі з її головними складовими. Так А. Богуш [5] виділяє в цій системі чотири види компетенцій:

- 1) фонетичний
- 2) граматичний
- 3) монологічний
- 4) діалогічний.

Фонетична компетенція – широко досліджувана проблема у лінгвопедагогічній літературі. Найкращим чином суть цього поняття передає визначення Н. Бориско: фонетична компетенція – «здатність людини до коректного артикуляційного та інтонаційного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії

відповідних навичок, знань і фонетичної усвідомленості» [6, с. 3]. Таким чином бачимо суто практичну спрямованість цієї компетенції, завдяки чому вона й належить до компонентів мовленнєвої компетенції.

Окрім того, в контексті лінгводидактики проявляється інший аспект фонетичної компетенції – учені розділяють два її види:

- 1) іншомовна фонетична компетенція;
- 2) фонетична компетенція рідної мови.

ГраMATика є надзвичайно важливим елементом в утворенні мовлення, саме тому граматична компетенція у контексті мовлення займає одне з панівних положень в процесі формування мовленнєвої компетенції. За П. Уром [34], граматику можна визначити як правило поєднання та утворення комбінацій із слів у одиниці більші за змістом, наука про формування структур можливих у межах мови. Формування ж граматичної компетенції стосується не лише вивчення граматики безпосередньо, а й також інших аспектів мови. Е. Радфорд [29] вважає, що граMATика стосується набору правил та принципів, які врегульовують будову, вимову та розуміння словосполучень та речень. Це означає, що при вивченні граматики засвоюється не лише аспекти синтаксису, а й принципи фонології та морфології.

Сформована граматична компетенція є важливим інструментом учня у процесі розуміння та продукування мовлення, адже ця компетенція тісно пов'язана з розумінням та використання певних лексичних одиниць, а також застосування правил іноземної мови.

Монологічна компетенція тісно пов'язана як з мовленнєвою, так і з комунікативною компетенцією. Монологічне мовлення – це перш за все мовлення однієї особи, яке є вербальним вираженням її думок, оцінок, намірів; а також є складним розумовим процесом адже потребує одночасного застосування логіки, пам'яті, а також, очевидно, мовлення, тому зазвичай процесу монологічного мовлення передують тривала підготовка для підвищення якості висловлювання. Тому формування монологічної мовленнєвої компетенції значною мірою пов'язане з процесом розвитку мовленнєвої

особистості: збагаченням її досвіду, виявлення особливостей, розвитку сильних якостей.

Діалогічна компетенція по своїй суті споріднена з монологічною компетенцією, а отже і має спільні з нею характерні особливості – вона також є частиною мовленнєвої компетенції, проте значною мірою стосується й комунікативної компетенції [16]. Діалогічне мовлення – це вербальна взаємодія двох або більше осіб, яка часто базується на обміні висловлюваннями або використанні шаблону запитання-відповідь. Формування діалогічної компетенції – це процес розвитку здатності мовної особистості здійснювати вербальну інтеракцію із собі подібними, що базується на вмінні ініціювати та припиняти діалог, керувати напрямком бесіди, доречно та адекватно реагувати на репліки співбесідника.

Говорячи про методи формування мовленнєвої компетенції [38], необхідно звертати увагу на які саме її аспекти більше впливає обраний підхід [13]. Методи навчання іноземних мов можна поділити на:

1. Методи, зосереджені на формуванні і вдосконаленні рецептивно-мовленнєвої діяльності, які тісно пов'язані з аудіюванням, читанням та відтворенням отриманої інформації, яка зазвичай надається учням у відповідній формі та готова для подальшого розпізнання, осмислення та тлумачення. До цієї групи належать методи: реферування, мовностильовий аналіз тексту, рецензування, написання анотацій, обговорення, аудіативні завдання та інші.

2. Методи, спрямовані на розвиток безпосередньо мовленнєвої діяльності, застосовуються задля формування продуктивних навичок: написання текстів, говоріння, тобто утворення висловлювань. У цю групу входять методи: проектний, підготовка виступів-доповідей, рефлексія, написання власних творів, формування «асоціативних кущів» («групування») і ще багато інших [11].

Отож бачимо, що для гармонійного формування мовленнєвої компетенції є необхідним комплексний підхід, що виражається в застосуванні різних груп методів, що концентруються на розвитку різних аспектів компетенції.

Різноманіття методів – корисна тема для дослідження, адже достеменно невідомо, який із них найефективніший та найсучасніший.

1.3 Метод інтуїтивного відтворення у викладанні іноземних мов

Викладання іноземної мови – це галузь педагогіки, яка постійно розвивається й розширяється як в поняттєвому так і в методологічному плані. У ХІХ столітті у цій галузі панували перекладно-граматичний та текстуально-перекладний методи, які приділяли значну увагу розвитку мовної компетенції, при цьому нехтуючи мовленнєвою, що й говорити про комунікативну. Визнаючи цей суттєвий недолік, згодом у системі методів викладання з'явився новий підхід для їх подолання, цим підходом стали так звані прямі методи викладання мови. У свою чергу наприкінці ХХ століття прямі методи розділилися на власне прямі та натуральні методи [28]. Та не зважаючи на цей поділ обидві школи зберегли кілька спільних характеристик:

- 1) акцент на розвиток усного мовлення;
- 2) формування іншомовної фонетичної компетенції – пріоритет;
- 3) навчання на основі повноцінних речень та виразів, а не окремих слів.

Такий очевидний радикалізм призвів до швидкого розчарування у цих методах, проте став важливою ланкою в формуванні сучасних принципів викладання іноземних мов [33]. Згодом, зі створенням необхідного технічного обладнання (у цьому випадку – фототехніки: магнітофонів, програвачів) настав етап відродження ґрунтовної частини цих принципів у межах методики неопрямізму. До дітищ цієї течії можна віднести: аудіолінгвальний, аудіовізуальний та цілу низку похідних методів.

На сьогоднішній день багато вчених відкидають можливість використання лише одного найбільш ефективного методу. На думку Б. Кумаравадівелу [23], сучасний викладач – це, у першу чергу, дослідник, який керується інтересами своїх учнів самостійно обирає метод чи їх комбінацію, які забезпечать аудиторії найкращий результат. Проте наразі далеко не кожен

педагог відповідає цьому визначенню, а отже викладачам усе ж таки ще будуть потрібні методичні рекомендації. У такому випадку найбільш перспективними здаються методи, які базуються на повному зануренні в іноземну мову [40]. Не зважаючи на доволі розвинену мережу академічної мобільності, не всі учні мають можливість відвідати мовні курси в іншій країні. Саме тому із арсеналу викладачів іноземних мов досі не зникають аудіолінгвальний та похідні від нього методи (у тому числі й метод інтуїтивного відтворення мовлення), адже вони хоча й штучно але створюють атмосферу занурення в мовний та культурний простір.

Аудіолінгвальний метод було розроблено американськими вченими Ч. Фрізом та Р. Ладом [24], які скористалися перевагами свого часу – їм пощастило працювати в роки надзвичайно стрімкого технічного прогресу, одне із дітищ якого і зробило аудіолінгвальний метод таким популярним. Цим винаходом був магнітофон.

Методична концепція аудіолінгвального методу ґрунтується на роботі з «живими» розмовними моделями, а не сліпим заучуванням граматики з підручника. Саме тому цей метод можна назвати мовленнєвоцентристським, тобто спрямованим у першу чергу на розвиток мовленнєвої та комунікативної компетенції.

Перший етап аудіолінгвального методу передбачав формування фонетичної та граматичної компетенцій. Саме цей аспект і було запозичено методом інтуїтивного відтворення мови – похідним від аудіолінгвального.

У 1992 році метод інтуїтивного відтворення мовлення, який спочатку був частиною навчання синхронних перекладачів, стали застосовувати в Японії на уроках іноземних мов [31]. Метод інтуїтивного відтворення мовлення є ефективним інструментом для формування у першу чергу фонетичної компетенції. Цей метод міцно пов'язаний з процесом опанування людиною її першої, рідної мови – у розвитку дитини є етап, коли вона повторює майже все, що чує: імена, назви предметів, фрази. Отже, якщо цей метод дозволив нам опанувати нашу першу мову, то існує висока вірогідність, що він допоможе

вивчити й інші іноземні мови [30]. Суть методу полягає у прослуховуванні аудіо та повторенні за диктором, до того ж він передбачає, що учень розуміє далеко не кожне почуте слово, та на прикладі прослуханих записів він відчує ритм мови.

Хоча метод інтуїтивного відтворення мовлення може здатися абсолютно пасивною діяльністю, та у процесі його застосування активізуються цілі групи процесів запам'ятовування, які наймовірніше точно описуються в роботах А. Бадделі [15], який приділяв значну увагу так званій робочій пам'яті. На його думку, робоча пам'ять – це сховище для інформації, яке зберігає її лише деякий визначений проміжок часу, що дозволяє оперувати нею для вирішення нагальних питань та проблем. Сама ж робоча пам'ять складається з чотирьох елементів:

- 1) фонологічної петлі;
- 2) візуально-просторової матриці;
- 3) тимчасових буферів збереження інформації;
- 4) центрального виконавчого апарату.

Сам процес слухання мовлення нерозривно пов'язаний з поняттям фонологічної петлі, яка складається з фонологічного буфера та субвокального (артикуляційного) повторення, яке перешкоджає забуванню щойно почутої інформації [22]. Метод інтуїтивного відтворення мовлення – це процес видимого повторення почутої інформації, який зазвичай відбувається приховано в процесі субвокального повторення, що можна вважати чудовим способом підвищення ефективності роботи фонологічної петлі. Свідоме одночасне та точне відтворення почутої інформації підвищує рівень фонетичної компетенції, що також призводить до збільшення об'єму запам'ятовуваної інформації та розширення буферів тимчасового збереження інформації, що в свою чергу позитивно впливає на сам механізм фонологічної петлі, яка стає здатною адекватно обробляти більшу кількість почутої інформації, що безперечно підвищує якість слухової активності.

Головними принципом методу інтуїтивного відтворення мовлення є постійне прослуховування аудіо іноземною мовою та повторення почутого одночасно зі звуком. Попри неабияку схожість з аудіолінгвальним методом, усе ж головною відмінністю між ними є те, що при застосуванні аудіолінгвального надзвичайно важливо, щоб учень розумів, що за слова він повторює. Водночас при застосуванні методу інтуїтивного відтворення мовлення цьому надається другорядна роль, а акцент робиться саме на усуненні відмінностей між мовою диктора та учня, що допомагає розвинути різні елементи фонетичної та граматичної компетенції [32]: правильну вимову, застосування інтонацій та акцентів у мовленні, розуміння структур різних типів речень.

Отже, метод інтуїтивного відтворення мовлення безумовно є новим та молодим явищем у сфері викладання іноземних мов. Цей метод є чудовою заміною методам занурення в мовне середовище та є природним шляхом засвоєння мови, що передбачає активний розвиток мовленнєвої компетенції. Його головними перевагами є акцент на формуванні фонетичної та граматичної компетентності, а також можливість швидко відчувати результат від постійних занять.

РОЗДІЛ 2

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ІНТУЇТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ МОВЛЕННЯ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Особливості організації навчального процесу

Для учнів, що вивчають англійську мову як іноземну, надзвичайно складним завданням є сприйняття цієї мови на слуховому рівні. Це стосується не лише розуміння цілих фраз та речень, а й окремих слів, незважаючи на те, що учень може вже бути знайомий з ними. Існує безліч факторів, які впливають на якість слухової активності, та головною проблемою все ж таки є фонологічна відмінність української та англійської мов. Для подолання цього бар'єру у своїй педагогічній практиці я застосовувала метод інтуїтивного відтворення мовлення.

Реалізуючи цей метод, я розбила його на чотири простих етапи:

1. Підготовка. На цьому етапі учень лише ознайомлюється з аудіо: він повинен прослухати текст один раз. У свою чергу мені як педагогу потрібно впевнитися, що складність аудіо відповідає рівню володіння учнем англійською мовою, якщо він не має хоча б загального уявлення про що йде мова – краще обрати більш просту тему.

2. Аудіювання. Учень слухає текст ще кілька разів, поки не буде впевнений, що незрозумілими йому лишилися лише ті моменти аудіо, які він не зможе зрозуміти з контексту через наступні слухання.

3. Калібрування. Учень слухає аудіо й за допомогою транскрипції тексту уточнює незрозумілі моменти аудіо.

4. Інтуїтивне відтворення. На цьому етапі учень слухає текст і намагається відтворити його з мінімальною затримкою, після нетривалої паузи дія повторюється доки учень не зможе відтворити текст впевнено з тією ж швидкістю, що й запис.

До моменту переходу до наступного тексту учень повинен розуміти кожне слово, по суті знати текст напам'ять [19]. Важливим моментом є те, що я не надавала детального пояснення лексики чи граматики, доки учень не повторював текст кілька разів. Він може ледве розуміти зміст повідомлення підчас першого проходження, але якщо текст належного рівня, то учень повинен зрозуміти значення багатьох, якщо не більшості слів і граматичних моделей, прослухавши його кілька разів.

Для застосування методу інтуїтивного відтворення мовлення на уроках англійської мови мені знадобилось наступне технічне обладнання: програвач, навушники та диктофон. Існує варіант застосування методу без двох останніх приладів, проте при відсутності навушників я стикнулася зі складностями в оцінюванні, а учням було складніше сконцентруватися на прослуховуваному аудіо; при відсутності диктофона учням було важко провести самостійну оцінку свого рівня виконання завдання [26]. Варто зазначити, що самоконтроль у такому разі має надзвичайну цінність, адже учень відтак відчуває більшу відповідальність за свої дії та підходить значно відповідальніше до підготовчих етапів методу, що передують безпосередній імітації.

Організаційний перший етап є вельми важливим для подальшої роботи в межах методу, адже він передбачає підбір аудіо доріжки, яка б відповідала рівню володіння учня іноземною мовою. На цьому етапі я мала об'єктивно оцінювати здібності учнів та усвідомлювати, що краще почати з тих завдань, які є нескладними, і потім уже рухатися в напрямку ускладнення. Хоча й існує протилежна думка, що краще починати з більш складних завдань, які будуть викликом для учня, і в такому разі дадуть швидкий результат показників у мовленнєвій компетенції [20] та такий підхід при недостатній вмотивованості може викликати зворотній ефект. Наприклад, вивчаючи тему Healthcare, я запропонувала учням відео:

(1) *Доновідач (John Green): "Well first, let's discuss some of the problems that are not actually problems. For instance, the problem is not so-called "overutilization:" the idea that Americans go to the doctor more and get more tests*

and spend more time in hospitals. We know this because Americans actually go to the doctor less than Europeans and spend much less time in hospitals”.

(vlogbrothers, “Why Are American Health Care Costs So High?”)

На етапі аудіювання з’являються перші складності, як уже зазначалося, українська та англійська мови мають дещо відмінний фонетичний склад. На цій фазі моїм головним завданням було створити правильну мотивацію для учня, налаштувати його на ритм та вимову англійської мови, наприклад: давати вправи, для перевірки розуміння учнем почутої інформації; ставити питання до тексту тощо. Для цього я використовувала он-лайн додаток LyricsTraining (додаток А), який дозволяє учню на слух заповнювати пропуски в тексті відео. У грі є два режими проходження: обрати потрібний варіант або ж вписати пропущене слово, а також чотири рівні складності. Таке різноманіття функціоналу чудово допомагає учню самостійно зрозуміти більшу частину інформації. З тою ж метою на заняттях я застосовувала не лише аудіо, а й відео, яке окрім звукової інформації надавало учням візуальні натяки.

На третьому етапі я починала виконувати свої прямі обов’язки: уточнювати незрозумілі моменти аудіо, відповідати на запитання. Учні ж у цей час працювали з субтитрами до тексту, який вони щойно прослухали [27]. Це підготовчий етап перед безпосередньою імітацією, тому учень мав приділити значну увагу читанню тексту, особливо тих частин, які далися йому складно, або в яких він був невпевнений.

Четвертий етап є вершиною всього методу, адже саме на ньому реалізується процес, на честь якого було його було названо. На цій фазі я використовувала все вищезгадане технічне оснащення, а також слідкувала за роботою учня, який був повинен зберігати швидкість, інтонацію та вимову мовця з аудіо, наприклад

(2) [screams] “*Elves, obviously elves!*”

“*The people to control the Wi-Fi because then no Wi-Fi, no internet*”

“*T-mobile, [pause] um, Xfinity*”

“*Bill Gates [pause] Right?!*”

(Code.org, “What is the Internet?”)

Учень у цей час мусив свідомо повторювати текст, що не мало чинити для нього ніяких труднощів, адже більшу його частину він уже знав напам’ять завдяки минулим етапам методу.

Після виконання всієї процедури методу інтуїтивного відтворення мовлення я заохочувала учнів до проведення рефлексії [25], чому вдало сприяло переслуховування аудіо з диктофону – учні отримували змогу самі оцінити свою роботу. Саме процес саморефлексії має в подальшому мотивувати учня до підвищення якості виконання завдання, окрім того оскільки цей метод доволі швидко приносить початківцям результат, то процес самостійного контролю над виконанням роботи також буде давати учню відчуття впевненості та успішності.

Отже, у процесі практичного використання методу інтуїтивного відтворення мовлення на уроках англійської мови, я впевнилася, що це багаторівневий процес, який перед безпосереднім застосуванням потребує ретельної підготовки як з боку учня, так і з боку педагога. Окрім того варто зазначити, застосування цього методу потребує використання технічних засобів. Інтуїтивне відтворення мовлення послуговується у своїй практиці не лише аудіозаписами, а й відеоматеріалами.

2.2 Труднощі у процесі реалізації методу

У процесі застосування методу інтуїтивного відтворення мовлення у межах педагогічної практики я стикнулася з низкою проблем, які зумовлені самою процедурою. Їх можна умовно розділити на:

- 1) організаційні;
- 2) суто педагогічні.

До організаційних проблем відносимо незручності з обладнанням та складнощі при формуванні навчальних груп. Щоб запобігти виникненню будь-яких проблем з технічними засобами, я перевіряла їхню справність завчасно,

проте якщо якісь неполадки все ж траплялися, сучасні технології давали можливість перейти з однієї навчальної платформ на іншу[18], наприклад: якщо раптом відбулося вимкнення світла, учні могли використати власні мобільні пристрої як джерело аудіо і відео, з яким вони будуть працювати в подальшому. До організаційних проблем також належать складності з формуванням груп. Оптимальна кількість учнів у групі, яка займається за методом інтуїтивного відтворення мовлення – 8. Робота з більшою кількістю учнів чинила чимало перешкод як у створенні відповідної атмосфери, так і в плануванні уроку, хоча здавалося б більшість етапів не потребували мого безпосереднього втручання.

До суто педагогічних проблем відносимо труднощі, що виникають у процесі формування мовленнєвої компетенції, наприклад:

- 1) бідний лексичний запас;
- 2) складнощі з розпізнаванням звуків англійської мови;
- 3) помилкове використання інтонацій та темпу у мовленні, тощо.

Усі ці проблеми потребували від мене чіткого усвідомлення того, що учні на заняттях створюють мовленнєву компетенцію з нуля, а не вдосконалюють уже сформований варіант. Навіть найкращий метод викладання може виявитися абсолютно неефективним, без точного врахування психології учнів. Тому я мала бути як непримиримою до помилок, так і поблажливою до них же. Учень у першу чергу має відчувати, що йому комфортно на занятті; що робити помилки – нормально, а виправляти їх – необхідно. Цей аспект педагогічної практики уже безумовно пов'язаний з мотивацією учня, яка формується на багатьох рівнях та залежить від віку, статі, психічного стану, що у свою чергу має потужний вплив на сам процес навчання.

У результаті застосування методу інтуїтивного відтворення мовлення я впевнилася, що він дійсно позитивно впливає на учнів не лише в плані вивчення іноземних мов, а й в зменшенні рівню стресу та підвищенні впевненості у своїх знаннях. Тому що етап імітації спершу є дуже складним та незвичним[21], і учню доводиться долати свою сором'язливість при виконанні вправ, виходити із зони комфорту.

Для підвищення якості виступу, у позакласний час навчання я рекомендувала учням активно практикуватися у імітації мовлення не лише англійської мови, а й також своєї рідної. Позитивний вплив мають виконання цих вправ на вулиці, де учень вчиться залишатися спокійним та впевненим у будь-якому оточенні чи середовищі. Також значну роль я приділяла прямій поставі учня під час виконання вправи, та не лише тому що це корисно для всього організму, але ще тому що це змушувало увагу концентруватися на двох різних процесах. При імітації мовлення також учень мусив мати хорошу артикуляцію [37], яка мала вирішальне значення для вдосконалення вимови, і разом з тим, промовляння гучним, чітким голосом, змусить мозок вважати, що почуте є особливо важливою інформацією.

Окрім всього вищесказаного варто зауважити, що метод інтуїтивного відтворення мовлення чудово інтегрував у свою систему елементи інших методів. Для досягнення моїх індивідуальних педагогічних цілей, а саме формування граматичної та фонетичної компетенцій, одним із найкращих варіантів є його комбінація з інтерактивними методами навчання, що урізноманітнювало проведення самої процедури. Така гнучкість є необхідною для утримання уваги учнів упродовж заняття, що значно покращило атмосферу в класі та надало можливість для активної рефлексії.

Отже, у процесі застосування методу інтуїтивного відтворення мовлення я стикнулася з низкою труднощів, які стосуватися як технічного обладнання, так і організації навчального процесу. Усі ці проблеми вдалося легко вирішити, керуючись двома принципами:

- 1) ми живемо у світі розвинутих технологій;
- 2) кожен учень – особистість.

ВИСНОВКИ

Отже, мовна та мовленнєва компетенції – це основоположні поняття для процесу оволодіння мовою як рідною, так і іноземною. Мовна компетенція – це володіння знаннями про мову, функції її одиниць та принципи її використання. Мовленнєва компетенція – це вміння використовувати на практиці елементи мовної компетенції у процесі говоріння, письма, читання та слухання.

Сама мовленнєва компетенція складається з чотирьох аспектів:

- 1) фонетичного;
- 2) граматичного;
- 3) монологічного;
- 4) діалогічного.

Для гармонійного розвитку мовленнєвої компетенції потрібно зберігати баланс між методами, які застосовуються в навчанні, адже кожен метод частіше за все концентрується на вдосконаленні лише одного із аспектів компетенції. Узагалі ж методи формування мовленнєвої компетенції можна розділити на дві групи:

- 1) методи зосереджені на формування і вдосконалення рецептивно-мовленнєвої діяльності;
- 2) методи спрямовані на розвиток безпосередньо мовленнєвої діяльності.

Метод інтуїтивного відтворення мовлення відноситься до першої групи методів, адже передбачає розвиток у першу чергу фонетичної та граматичної компетенції.

Я впевнилася на практиці, що цей метод є чудовою заміною методам занурення в мовне середовище та є природним шляхом засвоєння мови, що передбачає активний розвиток мовленнєвої компетенції. У реалізації цього методу ми виділяємо чотири етапи:

- 1) підготовчого;
- 2) аудіювання;
- 3) калібрування;

4) інтуїтивного відтворення.

Окрім того варто зазначити, що для застосування цього методу мені знадобилося технічне обладнання, а саме: програвач, навушники, диктофон. Оскільки метод інтуїтивного відтворення мовлення є доволі гнучким, я доповнила його інтерактивними елементами, а також віддала перевагу використанню відео, а не аудіо.

Застосовуючи цей метод я стикнулася з низкою труднощів, які можна умовно розділити на дві групи:

- 1) організаційні;
- 2) суто педагогічні.

Усі ці проблеми стали випробуванням для мене, але їх подолання подарувало досвід та безцінні навички.

Підводячи підсумок, метод інтуїтивного відтворення мовлення – сучасний та прогресивний інструмент в арсеналі викладача іноземних мов, який зорієнтований на роботу в невеликих групах; він ефективно допомагає у формуванні мовленнєвої компетенції, а саме її фонетичних та граматичних аспектів; чудово підходить для занять у групі початківців; добре комбінується з іншими методами викладання іноземних мов.

Перспективою подальших досліджень є аналіз позитивних та негативних аспектів застосування методу інтуїтивного відтворення мовлення, а також можливість утворення комбінацій цього методу з іншими.

Я, Нехаєнко Єлізавета Володимирівна, своїм підписом засвідчую, що моя дипломна робота «Метод інтуїтивного відтворення мовлення в навчанні іноземної мови» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. При написанні роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакум З. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії: монографія / З. Бакум – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. – 338 с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич – Київ: Видавничий центр «Академія», 2009. – 344 с.
3. Богуш А. М. Мовленнева готовність старших дошкільників до навчання у школі / А. М. Богуш, Н. С. Шиліна – Одеса: ПНЦ АПН України, 2003. – 335 с.
4. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А. М. Богуш – Київ: Слово, 2001. – 704 с.
5. Богуш А. М. Компетентнісний підхід до мовленнєвої підготовки майбутнього вихователя дошкільного закладу / А. М. Богуш – Київ: Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2010. – С.35- 41.
6. Бориско Н. Ф. Методика формування іншомовної фонетичної компетенції / Н. Ф Бориско. – Київ: Київський національний лінгвістичний університет, 2011. – С. 3 - 14.
7. Ващенко Г.Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів / Г.Г. Ващенко – Київ: Українська видавнича спілка, 1997. – 441 с.
8. Іванова Є. О. Компетентнісний підхід у співвідношенні з знаннево-орієнтованим і культурологічним – Київ: Слово, 2015. – С. 23-36.
9. Караман С. О. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах / С. О. Караман – Київ: Ленвіт, 2003.–302 с.
10. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів освіти] / С.О. Караман. – Київ: Ленвіт, 2000. – 272 с.
11. Панченко М. О. Методика навчання іноземних мов: теорія навчання іноземних мов : навчальний посібник для студентів класичних та педагогічних університетів / М. О. Панченко. – Одеса: Астропринт, 2011. – 183 с.

12. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики. / М. І. Пентилюк – Київ: Ленвіт, 2011. – 256 с.
13. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика: підручник / М. І. Пентилюк. – Київ: Вежа, 1994. – 240 с.
14. Ушинський К. Людина як об'єкт виховання / К. Ушинський – Київ: Радянська школа, 1954. – 776 с.
15. Baddeley A. Working memory, thought, and action / A. Baddeley – Oxford: Oxford University Press, 2007. – 412 p.
16. Brumfit C. Communicative Methodology in Language Teaching. The roles of fluency and accuracy / C. Brumfit – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. – 166 p.
17. Chomsky N. New Horizons in the Study of Language and Mind / N. Chomsky – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 230 p.
18. Georgiev T. Transitioning from e-Learning to m-Learning : Present issues and future challenges / T. Georgiev – Las Vegas, 2006. – P. 349-353.
19. Hamada Y. Shadowing: Who benefits and how? Uncovering a booming EFL teaching technique for listening comprehension / Y. Hamada – Tokyo: Cosmopier Publishing Company, 2016. – P. 35–52.
20. Hamada Y. Improvement of listening comprehension skills through shadowing with difficult materials / Y. Hamada – Tokyo: The Journal of Asia TEFL, 2011. – P. 139–162.
21. Hamada Y. Uncovering shadowing as an EFL teaching technique for listening: Learners' perceptions, self-confidence, and motivation / Y. Hamada – Akita: Akita University Press, 2015. – P. 9–22.
22. Kadota S. Science of shadowing, oral reading, and English acquisition / S. Kadota – Tokyo: Cosmopier Publishing Company, 2012. – 301 p.
23. Kumaravadivelu B. Beyond methods: Macrostrategies for language teaching / B. Kumaravadivelu – New Haven and London: Yale University Press, 2003. – 389 p.
24. Lado R. Language teaching. A scientific approach / R. Lado – New York: McGraw Hill, 1964. – 239 p.

25. Min Hui-Tzu Effect of teacher modeling and feedback on EFL students' peer review skills in peer review training / Hui-Tzu Min– Tainan: National Cheng Kung University, 2016. – P. 43-57.
26. Nakayama T. A study on learning strategies in shadowing training / T. Nakayama – Tokyo: Journal of the Japan Association of Developmental Education, 2012. – P. 131–140.
27. Oki T. Word repetition in EFL shadowing: The roles of phrasal knowledge, context, and proficiency. Annual Review of English Language Education in Japan / T. Oki – Kyoto: Kyoto University Press, 2012. – P. 45-60.
28. Palmer H.S. The scientific study and teaching of languages / H.S. Palmer – London: George G. Harrap & Co., 1922. – 328 p.
29. Radford A. Transformational Grammar: A First Course / A. Radford – Cambridge: Cambridge University Press, 1988. – 640 p.
30. Saito Y. Effective instruction of shadowing using a movie / Y. Saito, Y. Nagasawa, S. Ishikawa – Tokyo: Publishing Company, 2011. – P. 48–139.
31. Tamai K. The effect of follow-up on listening comprehension / K. Tamai – Tokyo: Publishing Company, 1992. – P. 48–62.
32. Tamai K. The effectiveness of shadowing and its position in the listening process / K. Tamai – Tokyo: Tokyo University Press, 1997. – P. 16–105.
33. Tarnopolsky O. Constructivist blended learning approach to teaching English for specific purposes / O. Tarnopolsky – London: Versita, 2012. – 254 p.
34. Ur P. Grammar Practice Activities: A Practical Guide For Teachers / P. Ur – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 288 p.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

35. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В. Бусел. – Київ; Ірпінь ВГФ «Перун», 2009. – С. 443.
36. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В. Бусел. – Київ; Ірпінь ВГФ «Перун», 2009. – С. 682.

37. Засоби спілкування пара лінгвістичні [Електронний ресурс] //Словник термінів міжкультурної комунікації – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/z>

38. Мовленнєва компетенція [Електронний ресурс] //Словник термінів міжкультурної комунікації – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/k>

39. Особистість мовна [Електронний ресурс] //Словник термінів міжкультурної комунікації – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/o>

40. Шок комунікативний [Електронний ресурс] //Словник термінів міжкультурної комунікації – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/sh>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

41. vlogbrothers – Режим доступу до ресурсу :
<https://www.youtube.com/watch?v=qSjGouBmo0M>

42. Code.org – Режим доступу до ресурсу :
<https://www.youtube.com/watch?v=Dxccc6ycZ73M>

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклади використання додатку LyricsTraining:

